

Utredningen Åtgärder för en effektivare Holdingbolagsstruktur (U2006/8271/UH)

Högskoleverket har anmodats att yttra sig över rubricerade utredning.

Övergripande synpunkter

Högskoleverket har med intresse läst den analys som utredningen har genomfört gällande holdingbolagens roll i högskolan och anser att utredningen har lyft centrala frågor när det gäller bolagens framtida utveckling och utvecklingen av högskolans samverkansuppgift. Även kartläggningen av enskilda holdingbolags inriktning och struktur bidrar till att ge en bild av relevanta problem och möjligheter.

Utredningen lämnar flera förslag på åtgärder. Högskoleverkets uppfattning är emellertid att förslagets möjligheter till framgång är nära förknippade med eventuella förändringar av lärarundantaget. Högskoleverket syn på ett förändrat lärarundantag redovisas i remissyttrandet över betänkandet *Nyttiggörande av högskoleuppfinningar* (SOU 2005:95)¹.

Högskoleverket menar att ett helhetsgrepp inom området nu är nödvändigt för att få en sammanhållen strategi för lärosätenas arbete. Frågor om lärarundantaget och utveckling av holdingbolagen bör därför behandlas i ett sammanhang. Här kan en jämförelse göras med Finland. Där har man under en relativt kort period infört en samverkansuppgift liknande den i Sverige, gett möjligheter för universiteten att bilda utvecklingsbolag för kommersialisering av forskningsresultat, förändrat lärarundantaget samt utarbetat en genomgripande utvärderingsmodell för universitetens samverkan med det omgivande samhället.²

Mot ovanstående bakgrund anser Högskoleverket att utredningens förslag om *att genomföra en grundläggande analys av innovationssystemet kring de svenska universiteten och högskolorna* (avsnitt 5.6) bör ske snarast. Högskoleverket menar att inte förrän en sådan har genomförts bör långsiktiga åtgärder vidtas inom området. Som utredningen skriver

¹ Högskoleverkets yttrande 2006-03-21, reg. nr 13-4949-05.

² I Högskoleverkets rapport *Samverkan på lika villkor? Redovisning av en internationell studie och ett seminarium* (Högskoleverkets rapportserie 2006:56 R) undersöks likheter och skillnader mellan statsmakternas styrning i England, Finland, Katalonien och Sverige av bland annat universitets och högskolors medverkan i kunskaps- och innovationssystem.

bör en sådan analys undersöka till exempel rollfördelningen mellan offentliga aktörer och hur privata aktörer på ett enklare sätt ska kunna agera inom ett innovationssystem.

Särskilda synpunkter på förslag 1-5

Högskoleverkets uppfattning är alltså att en genomgripande analys, enligt utredningens förslag, bör genomföras innan långsiktiga åtgärder vidtas för att få en mer effektiv holdingbolagsstruktur. Under denna förutsättning lämnar Högskoleverket dock följande synpunkter på övriga förslag.

Utredningen föreslår att *Vinnova och Innovationsbron ska tillhandahålla konkurrensut-satt stöd för att finansiera allmänna entreprenörskapsaktiviteter* (avsnitt 5.1). Högskoleverket ställer sig positivt till ytterligare finansiering för sådana aktiviteter. Högskoleverket menar dock att medlen borde vara direkt riktade till lärosätena och att även lärosäten utan holdingbolag ska ges möjlighet att ansöka om resurser. Motivet är att fler lärosäten än de som har ett holdingbolag tidigare har fått och genomfört regeringens uppdrag att ta fram handlingsplaner för kommersialisering. I dessa finns bland annat förslag till åtgärder för att stimulera och underlätta entreprenörskap. Uppdraget gavs till lärosäten med naturvetenskapligt, medicinskt eller tekniskt vetenskapsområde, men även andra högskolor har tagit fram handlingsplaner för området. Alla lärosäten bör därför komma ifråga för ett sådant stöd.

Högskoleverkets uppfattning är att en bred satsning på aktiviteter som främjar entreprenörskap möjliggör en större kommersiell nytta av den kunskap och kompetens som finns inom högskolan. Stöd för sådana satsningar bör även fortsättningsvis sökas i konkurrens.

När det gäller förslagen om *att ge ökade incitament och verktyg genom bildande av ytterligare holdingbolag samt att tillskapa noder av resurser* (avsnitt 5.2 och 5.3) har Högskoleverket i tidigare nämnda remissyttrande gett sina synpunkter. Det som verket framhöll var bland annat att samtliga universitet och högskolor ska kunna använda holdingbolagens tjänster, att en mer effektiv struktur troligtvis innebär färre holdingbolag samt att det är ändamålsenligt att holdingbolagen är inriktade mot olika forskningsområden. För att möjliggöra en ökning av nyttiggörandet av högskolornas verksamhet ansåg Högskoleverket att holdingbolagen måste få ett betydande kapitaltillskott, främst för uppgifter som såddfinansiering och affärsrådgivning. Högskoleverket håller fast vid dessa synpunkter.

Utredningen föreslår också *att regelverket bör förtydligas i frågan om hur eventuella ekonomiska överskott i holdingbolagen skall hanteras* (avsnitt 5.4). Högskoleverket har inget att erinra mot ett förtydligande av regelverket som innebär att lärosätena får förfoga över dessa överskott. Högskoleverket ifrågasätter dock om förslaget till ändrade ägardirektiv är tillräckligt för att, såsom utredningen föreslår, överskott i holdingbolagens verksamheter ska kunna användas i syfte att utveckla universitetens och högskolornas egna verksamheter och återinvesteras i lärosätenas strategiska utvecklingsinsatser. De statliga universiteten och högskolorna är i grunden förvaltningsmyndigheter. Lärosätena kan därför behöva särskilda bemyndiganden för att kunna ta del av holdingbolagens överskott. Högskole-

verket har i det tidigare nämnda remissyttrandet efterlyst en grundlig rättslig analys av hur det omfattande regelverket för myndigheterna kan lägga hinder i vägen för de nya uppgifter som föreslås för högskolorna. En sådan rättslig analys bör även behandla frågan om hur lärosätena skall kunna få del av eventuella överskott i holdingbolagen.

En koncentration av resurser för kommersialisering av internationell spetsforskning föreslås av utredningen (avsnitt 5.5). Högskoleverket är medvetet om att arbetet med patentering är kostsamt och därför antagligen behöver samordnas inom landet. Högskoleverket har inget att invända mot den föreslagna lösningen. Som tidigare framhållits bör dock frågor om rollfördelning och samordning föregås av en samlad analys.

Detta yttrande har beslutats av universitetskanslern i närvaro av kanslichefen Lennart Ståhle efter föredragning av utredaren Maria Lönn. I ärendets handläggning har också verksjuristen Mikael Herjevik deltagit.

Sigbrit Franke

Maria Lönn